

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research
Cilt: 13 Sayı: 74 Yıl: 2020 & Volume: 13 Issue: 74 Year: 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE SÜREKLİ ÖFKE- ÖFKE İFADE TARZLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BELİRLENMESİ

DETERMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN FIVE FACTOR PERSONALITY TRAITS AND TRAIT ANGER-ANGER EXPRESSION MANNERS

Didem GÜLTEKİN*
Füsün ACAR **

Öz

Beş faktör kişilik kuramı dışadönüklük, nevroitiklik, yumuşak başlılık, deneyime açıklık (gelişime açıklık) ve sorumluluk (öz disiplin) alt boyutları ile , kişiliği oluşturduğu düşünülen beş ana etmeden oluşmaktadır. Öfke duygusu ise, bireylerde anlık öfke ve sürekli öfke olarak ortaya çıkmaktadır. Sürekli öfke, bireylerin anlık olaylar karşısında yaşanan değil, devamlı olarak öfke halinde olma durumlarını ifade ederken, öfke ifade tarzları ise, öfke içte, öfke dışa ve öfke kontrolü alt boyutları ile bireylerin öfke hissini ne şekilde açığa çıkardığı hakkında bilgi vermektedir. Bu araştırma, beş faktör kişilik özellikleri ile sürekli öfke- öfke ifade tarzları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacı ile yapılmıştır. Çalışma Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü'nde okumakta olan öğrencilere online anket yolu ile iletilmiş, toplam 160 kişiden geri dönüş alınmıştır. Sosyo- demografik özelliklerden yaş, cinsiyet, gelir durumu, yaşanan yer, yaşanan bölge, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ile beş faktör kişilik kuramı ve sürekli öfke- öfke ifade tarzları ölçekleri arasında anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Yine, Beş Faktör Kişilik Kuramı ile Sürekli Öfke- Öfke İfade Tarzları ölçekleri alt boyutlarından dışadönüklük ve öfke içte alt boyutları hariç tüm alt boyutlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Beş Faktör Kişilik Özellikleri, Sağlık Yönetimi Öğrencileri, Öfke İfade Tarzları.

Abstract

Five factor personality theory consists of five sub-dimensions, that is to say, extroversion, neuroticism, amenability, openness to experience and self-discipline which are thought to form personality. As for anger, this particular feeling is expressed in forms of instant anger and constant anger. While constant anger represents being in the state of anger all the time instead of expressing anger in accordance with the experienced situation, the anger expression manners give clues about how the anger is expressed via sub-dimensions of inward anger, outward anger and anger management. This study is carried out in order to determine the relationship between five factor personality traits and constant anger - anger expression manners. The survey is delivered online to the students of Healthcare Management Department of Faculty of Health Sciences of Sivas Cumhuriyet University, and 160 students participated to the study. In terms of five factor personality theory and constant anger - anger expression manners scales, meaningful difference is determined in accordance with socio-demographics that is to say age, gender, average income, location (hometown), region, and parents' education level. Excluding the sub-dimensions extroversion and inward anger, also meaningful relationship is determined among all sub-dimensions of five factor personality theory and constant anger - anger expression scales.

Keywords: Five Factor Personality Traits, Students of Healthcare Management Department, Anger Expression Manners.

GİRİŞ

Kişilik kavramı, kelime anlamı olarak Persona'' kelimesinden gelmektedir. ''Persona'' eski Yunan tiyatrolarında, drama oyuncularının kullandığı maskelere verilen isimdi ve maske takıldığında, kişilerin

* Arş. Gör. Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü.

** Dr. Öğr. Üyesi, Erciyes Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, İnsan Kaynakları Yönetimi Bölümü.

gerçek kişiliğini değil, maskenin ait olduğu kişiliği temsil ettiği anlamında kullanılmakta idi. Zamanla, insanların sahip olduğu, bir diğer deyişle gerçekte yansıttığı davranış ve tavırların tamamını anlatmak için kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde, bireylerin davranışlarına önemli ölçüde hakim olan, doğal tabiatında ve yaşantısı boyunca elde etmiş olduğu kazanımlardan

oluşan, algılama, düşünebilme, başa çıkabilme ve tüm davranışlarını açıklamaktadır (Aslan, 2008). Mc Crae ve Costa (1989) kişiliği, bireylerin doğuştan sahip olduğu ve yaşamış olduğu süre içerisinde kazandığı, diğer bireylerden onu ayıran özelliklerin tümü olarak tanımlamaktadır. İnsanların kişiliği, farklı durumlarda ortaya koydukları farklı davranışlar ile açıklanabilir ve bu durumun sürekliliği bulunmaktadır. Di La Rie ve arkadaşları (1998) kişiliği, bireyin kendine özgü ve onu diğerlerinden ayıran davranışların bütünüdür şeklinde tanımlamıştır.

Beş faktör kişilik kuramı, kişilik değerlendirmesi yapılırken, günümüzde de geçerliliğini koruyan ve oldukça sık kullanılan bir modeldir. Bireylerin kendilerini ve diğer bireyleri tanımada, kişilik ölçümü yapılabilmesinde rol oynar. Özellik yaklaşımına dayanan model, bireysel farklılıklardan yola çıkarak kişilik yapısını oluşturan, kişiliği tümüyle açıklayabilen bir model olup, bu ölçümü beş alt boyut ile gerçekleştirmektedir. Bu alt boyutlar dışadönüklük, nevroitiklik, sorumluluk, deneyime açıklık ve uyumluluk alt boyutlarıdır (Costa ve Mc Crae, 1995).

Farklı kaynaklarda farklı sayılar verilmekle birlikte, otoritelerin üzerinde uzlaşma sağladığı temel duygular; mutluluk, korku, üzüntü ve öfkedir (Kısaç, 1999). Öfke de diğer duygular kadar normal sayılmakta ancak bireyin kendisine ya da diğer bireylere zarar verme ihtimali göz önüne alındığında olumsuz bir duygu olarak ifade edilmektedir. İnsanlık tarihinin var olduğu günden bu yana hissedilen ve en ilkel duygularından biri olan öfke bugüne kadar pek çok şekilde tanımlanmıştır. Türk Dil Kurumu öfkeyi "Engelleme, incinme veya gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi, kızgınlık, hışım, hiddet, gazap" şeklinde ifade etmektedir. Kennedy (1992) öfkeyi bireylerin kendine yönelik bir tehdit algılaması sonucunda ortaya çıkan etkili bir yaşam şekli olarak tanımlamaktadır. Kısaç (1997) ise, bireylerin engellendiklerini, haksızlık ve adaletsizliğe uğradıklarını düşündüğünde, kendilerine yönelik bir tehdit algıladıklarında ortaya çıkan temel bir duygu olarak belirtmektedir.

Öfke, bireylerin kişiliklerinde iki şekilde var olabilen bir duygudur. Bu durum literatürde durumluk öfke ve sürekli öfke olarak karşımıza çıkmaktadır. Durumluk öfke hissi, anlık olaylar karşısında hissedilen ve bireylerin kişilik özellikleri arasında baskın bir duygu halinde olmayan öfke çeşididir. Ancak sürekli öfke, bireylerin genel olarak öfkeli olma durumudur.

Öfke, farklı bireylerde farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Bunlar; öfkenin içte yaşanması, dışa vurumu ve öfke kontrolü olarak açıklanmaktadır (Bostancı, 2006). Öfke içte durumu, bireyin hissettiği öfkeyi saklaması ve kendi içinde yaşaması olarak ifade edilirken, öfkenin dışa vurumu, bireylerin öfke duygusu hissettiğinde sözel olarak ya da kendine özgü hareketleriyle diğer bireylere ifade edebilmesidir. Öfke kontrolü ise, bireylerin yaşamış olduğu öfke duygusunu ne derece kontrol edebildiğini açıklamaktadır.

1. İLGİLİ ALAN YAZIN

1.1. Beş Faktör Kişilik Özellikleri

Kişilik kavramının çok sayıda tanımının olmasının doğal bir sonucu olarak pek çok kişilik kuramı ortaya atılmıştır. Kişiliğin temel boyutlarında belirleyici ve tanımlayıcı bir model olan ve tarihi geçmişi 1930'lu yıllara dayanan "Beş Faktör Kişilik Özellikleri Kuramı", en son halini Crae ve Costa'nın 1985 yılında yapmış olduğu düzenlemede almış, kişiliği değerlendirmede oldukça sık kullanılan bir modeldir. Kuram "özellik yaklaşımına" dayanmaktadır. Bu modelde kişilik ölçümü yapılırken, kişilerin kendilerini ve diğer kişileri tanımlarken kullanmakta oldukları sıfatlardan yararlanılmaktadır (Somer, 1998; Doğan, 2013). Modelin keşfedilmesi ve geçerliliğini hala koruması, kişilik psikolojisi açısından oldukça önemli bir atılım olarak görülmektedir. Beş faktör kişilik özellikleri kuramı, geniş ölçüde, kişilik sınıflandırması için uygun bir model olarak kabul edilmektedir. Bu durum, modelin ampirik çalışmalara dayalı olması, sürekliliğini koruması, farklı kültürlerle ve gruplara da uygunluğu, psikometrik açıdan değerlendirilmesinin kolay olması gibi nedenlerle açıklanmaktadır (Mc Crae ve Costa, 1992).

Model, kişilik ölçümünü beş alt boyut ile tanımlamaktadır. Buna göre; dışadönüklük, nevroitiklik, yumuşak başlılık, deneyime açıklık (gelişime açıklık) ve sorumluluk (öz disiplin) alt boyutları, kişiliği oluşturan beş ana faktördür. Dışadönüklük alt boyutunda, bu özelliği taşıyan insanların daha sosyal, enerjik, sıcakkanlı, coşkulu, konuşkan olma gibi özelliklerinden söz etmek mümkündür. Bu tip kişilik özelliklerine sahip olan bireyler insanlarla daha kolay iletişim kurabilirler. İnsanlarla birlikte olmayı daha çok sever, işbirliği kurabilir ve iletişim becerileri oldukça yüksektir. Tam tersi kişilik özelliğinde, yani bir başka deyişle

içe dönük bireyler ise, bunun aksine daha kendileri ile olmayı sever, sosyal olmaktan hoşlanmaz, başka insanlara karşı mesafeli davranır, utangaçtır ve genelde sessiz kalmayı tercih eder (Benet- Martinez ve John, 1998; Doğan, 2013). Kuramda geçen nevrotiklik alt boyutu, duygusal dengesizlik olarak da tanımlanmaktadır. Nevrotik ruh hali yüksek olan bir birey, endişeli, güvensiz, huzursuz, daha alıngan ve öfkeli duygular içerisindedir. Tam tersi durumda, yani nevrotik ruh hali düşük olan bireyler ise daha olumlu duygular içerisindedir, kolay kolay öfkelenmez ve daha planlıdır (Costa ve Mc Crae, 1995). Bir diğer alt boyut olan sorumluluk alt boyutu, sorumluluk sahibi bireylerin görev bilincinin yüksek olması, daha özenli ve planlı davranması gibi özelliklerden oluşmaktadır. Bu bireyler hareket etmeden önce düşünmeyi tercih eder ve daha azimlidir. Tam tersi özelliğe sahip bireyler ise, dağınık, tembelliğe meyilli, öz disiplini düşük bireyler olarak tanımlanmaktadır (Costa ve Mc Crae, 1995). Deneyime açıklık alt boyutu, meraklı olma, ilgililik, değişime açık olma gibi özellikleri kapsamaktadır. Deneyime açık olma düzeyi yüksek bireyler, yeni şeyler denemekten, yeni fikirler üretmekten hoşlanır. Tam tersi kişilik özelliklerine sahip bireyler ise, daha geleneksel, değişiklikten hoşlanmayan ve daha tutucu bireylerdir (Mc Crae ve Costa, 1995; Benez-Martinez ve John, 1998; Swaffer ve Hollin, 2001). Modelde yer alan son alt boyut, yumuşak başlılık alt boyutudur. Bu boyutta, nazik olma, hoşgörü, yardımseverlik, bağışlayıcı olma ve esneklik gibi özelliklerden söz etmek mümkündür. Yumuşak başlılık düzeyinin yüksek olması, bu bireylerin diğer insanları seven, daha verici ve daha merhametli bireyler olduğu anlamına gelmektedir. Tam tersi durumda, yani yumuşak başlılık düzeyi azaldıkça ise, insanlarda kibir, inat, rekabet etme isteği, geçimsizlik gibi özelliklerin arttığı ifade edilmiştir (McCrae ve Costa, 1995).

1.1. Sürekli Öfke- Öfke İfade Tarzları

Öfke, her bireyde farklı şekillerde ortaya çıkmakta, kendini farklı şekilde göstermekte ve genellikle durumluk öfke ya da sürekli öfke olarak bireylerde karakterize olmuştur. Durumluk öfke, genellikle rahatsızlık hissedildiğinde görülmekte ancak sürekli öfke, bireyin genel olarak öfkeli olması, çok çabuk öfkelenmesi ve öfke hissettiğinde aşırı tepkiler vermesi olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin öfkelenme anında verdiği tepkiler ise öfke içte, öfke dışı, öfke kontrolü olarak literatürde kabul görmüştür (Mc Crae ve Costa, 1989; Bostancı ve ark, 2006). Öfke içte, bireylerin öfkelerini daha çok kendi içlerinde yaşadığını ve dışarıya yansıtmadığı durumunu anlatmaktadır. Öfke dışı için, tam tersi bir durum olduğunu söylemek mümkündür. Öfkenin dışı vurulması, bu kişiler öfkelerini sözel ya da davranışsal olarak dışarıya dökebilirler. Öfke kontrolünde ise, bireylerin öfkelenme anlarında kendilerini ne derece kontrol edebildiği durumu ya da sakinleşebilme eğiliminde olduğu deneyimleridir demek mümkündür (Özer, 1994; Sala, 1997).

2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

2.1. Çalışmanın Amacı

Tanımlayıcı olarak yapılan çalışma, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü öğrencilerinin, beş faktör kişilik kuramı ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ilişkilerinin belirlenmesi temel amacı ile yapılmıştır.

2.2. Çalışmanın Evren ve Örneklemi

Çalışma, 10 Nisan- 25 Nisan 2020 tarihleri arasında, uygulamanın yapıldığı bölümde halen okumakta olan tüm öğrencilere online anket yoluyla iletilmiş ve 160 öğrenciden geçerli anket sonucu alınabilmektedir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri, 3 soru formu kullanılarak toplanmıştır.

1) **Kişisel Bilgi Formu:** Sosyo-demografik verilerden oluşan kişisel bilgi formunda, cinsiyet, yaş, öğrencinin yaşadığı yer, öğrencinin gelir miktarı, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu gibi kişisel bilgilerin yer aldığı toplamda 9 soru, araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır.

2) **Beş Faktör Kişilik Kuramı Ölçeği (The Big Five Inventory (BFI)):** Ölçek, John ve ark. (1991) tarafından geliştirilmiştir. Türkçe'ye uyarlanması Sümer ve Sümer (2005) tarafından yapılmıştır. Ölçek beşli likert tipi olup (1- Hiç katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3- Kararsızım, 4- Katılıyorum, 5- Kesinlikle katılıyorum), 2., 6., 8., 9., 12., 18., 21., 23., 24., 27., 31., 34., 37., 41. ve 43. maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçek maddelerinden, 1., 6., 11., 16., 21., 26., 31., 36., maddeler dışadönüklük alt boyutunu, 3., 8., 13., 18., 23., 28., 33., 38. ve 43. maddeler sorumluluk alt boyutunu, 2., 7., 12., 17., 22., 27., 32., 37. ve 42. maddeler yumuşak başlılık alt boyutunu, 5., 10., 15., 20., 25., 30., 35., 40., 41. ve 44. maddeler deneyime açıklık alt boyutunu ve 4., 9., 14., 19., 24., 29., 34. ve 39. maddeler ise nevrotiklik alt boyutunu temsil etmektedir. Uyarılama sonrasında

yapılan güvenilirlik aşamasında Cronbach Alpha kat sayıları .66 ile .77 arasında bulunmuştur. Çalışmamız için hesaplanan kat sayılar .68 ile .81 aralığındadır.

3) Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Ölçeği (The State Trait Anger Scale (STAS)): Ölçek Spielberger (1983) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe'ye uyarlanması Özer (1994) tarafından yapılmıştır. 4 alt boyuttan oluşan ölçekte, Sürekli Öfke alt boyutunda 10, Öfke İçte alt boyutunda 8, Öfke Dışta alt boyutunda 8 ve Öfke Kontrol alt boyutunda 8 olmak üzere toplam 34 madde bulunmaktadır. Ölçek dördümlü likert tipindedir (1= Hiç tanımlamıyor, 2=Biraz tanımlıyor, 3- Oldukça tanımlıyor ve 4- Tümünü tanımlıyor). Sürekli öfke, öfke içte ve öfke dışta alt boyutlarından alınan puanların düşük olması olumlu, öfke kontrolü alt boyutunda ise alınan puanların yüksek olması olumlu olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin Cronbach's Alpha değerleri .69 ile .85 aralığında değişmektedir. Çalışmamız için hesaplanan kat sayılar .68 ile .83 aralığındadır.

2.1. Verilerin Analizi

Ölçeğin değerlendirilmesinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde, kişisel bilgileri ölçebilmek için, frekans (n), yüzde (%) değerleri kullanılmış olup, çarpıklık ve basıklık değerlerine bakıldığında verilerin normal dağılım ve homojenlik koşullarını yerine getirdiği görülmüştür. Bu nedenle, parametric analizlerden, t testi ve ANOVA testleri uygulanmıştır. Beş faktör kişilik kuramı ve sürekli öfke- öfke ifade tarzı ölçekleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacı ile Pearson çarpımı korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Alt boyutlar arasındaki farkların nedenlerini belirleyebilmek için ise Post- Hoc testlerinden Tukey Testi kullanılmıştır. Sonuçlar, 0,05 anlamlılık düzeyine göre değerlendirilmiştir.

Tablo 1: Değişkenlerin Gruplara Göre Frekans Dağılım Tablosu

		N (n=160)	%
Cinsiyet	Kadın	123	76,9
	Erkek	37	23,1
Yaş	19 ve altı	21	13,1
	20	39	24,4
	21	45	28,1
	22	32	20,0
	23 ve üzeri	23	14,4
Sınıf	1	51	31,9
	2	45	28,1
	3	38	23,8
	4	26	16,3
Kendi Aylık Gelir Düzeyi	0-550 arası	97	60,6
	551-1000 arası	34	21,3
	1001-1500 arası	15	9,4
	1501 ve üzeri	14	8,8
Aile Yapısı	Çekirdek aile	122	76,3
	Geniş aile	33	20,6
	Eksik aile	5	3,1
En Uzun Süre İkamet Edilen Bölge	Karadeniz	39	24,4
	Marmara	20	12,5
	İç Anadolu	74	46,3
	Akdeniz	8	5,0
	Ege	2	1,3
	Doğu Anadolu	11	6,9
En Uzun Süreli Yaşanılan Yer	Güneydoğu Anadolu	6	3,8
	Büyükşehir	43	26,9
	Şehir	46	28,8
	İlçe	36	22,5
	Köy	35	21,9
	Anne Eğitim Düzeyi	Okur-yazar değil	25
Okur-yazar		4	2,5
İlkokul		79	49,4
Ortaokul		30	18,8
Lise		18	11,3
Önlisans		2	1,3
Lisans		2	1,3
Baba Eğitim Düzeyi	Okur-yazar değil	1	0,6
	Okur-yazar	3	1,9
	İlkokul	73	45,6
	Ortaokul	31	19,4
	Lise	35	21,9
	Önlisans	7	4,4
	Lisans	9	5,6

Lisansüstü	1	0,6
------------	---	-----

*Frekans ve yüzdelik hesaplamaları kullanılmıştır

Tablo 1’de öğrencilerin demografik verilerine göre dağılımları görülmektedir. Elde edilen veriler göre öğrencilerin %76,9’unu (n=123) kadın öğrenciler oluştururken, %28,1’inin (n=45) 21 yaşında olduğu görülmektedir. Bununla birlikte araştırmaya katılan öğrencilerin %31,9’unun (n=51) birinci sınıfta öğrenim gördüğü, kendi aylık gelirlerinin 0-550 TL olduğunu (%60,6) beyan etmişlerdir. %76,3’ü (n=122) çekirdek ailede yaşıyorken, en uzun yaşanan bölge ve yer sorusuna ise sırasıyla %46,3’ü (n=74) İç Anadolu Bölgesi ve %28,8 (n=46) şehir cevabını vermişlerdir.

Tablo 2: Beş faktör kişilik kuramı (BFI) ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları (STAS) ölçeklerinden elde edilen toplam puanların değişkenlere göre karşılaştırması

Özellikler	BFI				STAS			
	̄±SS	(Min Mak)	F	p	̄±SS	(Min Mak)	F	p
Cinsiyet								
Kadın	154,85±13,314	(106 186)	F=0,846		75,56±9,880	(55 99)	F=0,753	
Erkek	149,89±12,775	(123 177)	p=0,745		75,41±9,822	(59 98)	p=0,847	
Yaş								
19 ve altı	152,81±13,956	(124 186)			78,38±12,408	(60 99)		
20	158,74±11,900	(128 178)			71,56±9,352	(55 95)	F=0,877	
21	149,04±13,123	(106 174)	F=-1,944		77,31±9,088	(60 96)	p=0,676	
22	152,03±11,363	(133 180)	p=0,065		74,66±8,571	(61 93)		
23 ve üzeri	155,57±15,871	(123 182)			77,35±9,632	(59 98)		
Sınıf								
1	155,20±11,879	(124 186)			77,47±11,563	(55 99)	F=0,902	
2	154,31±12,991	(128 180)	F=1,595		73,67±8,573	(56 91)	p=0,637	
3	151,32±14,281	(106 178)	p=0,022		76,05±9,058	(60 98)		
4	153,19±15,255	(122 182)			74,15±8,988	(59 92)		
Kendi Aylık Gelir Düzeyi								
0-550 arası	153,56±14,004	(106 186)			76,86±9,777	(60 99)		
551-1000 arası	152,97±10,306	(134 169)	F=1,230		72,21±8,003	(60 92)	F=1,355	
1001-1500 arası	159,27±12,314	(133 178)	p=0,185		73,07±11,113	(56 98)	p=0,107	
1501 ve üzeri	150,50±15,486	(123 173)			77,00±11,422	(55 93)		
Aile Yapısı								
Çekirdek aile	154,26±14,235	(106 186)	F=0,656		75,54±10,100	(56 99)	F=1,219	
Geniş aile	153,18±9,635	(133 169)	p=0,953		74,18±8,114	(55 91)	p=0,207	
Eksik aile	143,40±5,727	(138 151)			84,00±11,336	(70 98)		
En Uzun Süre İkamet Edilen Bölge								
Karadeniz	153,79±11,302	(134 178)			74,56±10,726	(56 98)	F=0,934	
Marmara İç	155,45±12,059	(134 181)	F=1,277		77,00±10,697	(61 99)	p=0,586	
Anadolu	154,31±13,882	(106 186)	p=0,145		75,85±9,414	(55 98)		
Akdeniz	148,13±12,206	(128 168)			73,00±9,103	(64 93)		
Ege	169,50±4,950	(166 173)			75,00±11,314	(67 83)		
Doğu Anadolu	146,36±18,217	(123 174)			75,73±10,001	(60 94)		
Güneydoğu Anadolu	155,33±11,690	(140 167)			76,00±10,178	(60 92)		
En Uzun Süreli Yaş. Yer								
Büyükşehir	156,05±15,381	(106 182)			77,35±9,761	(61 99)	F=0,891	
Şehir İlçe	151,74±10,440	(134 172)	F=1,348		76,72±10,280	(55 98)	p=0,654	
Köy	153,72±12,664	(124 176)	p=0,099		75,61±9,354	(59 98)		
	153,37±14,681	(128 186)			71,63±9,111	(59 89)		

Anne Eğitim Düzeyi				
Okur-yazar değil Okur-yazar	152,24±15,161 (124 176)		73,28±9,352 (60 94)	
İlkokul	159,25±14,408 (144 177)	F=1,124	76,00±6,831 (67 83)	F=0,802
Ortaokul	152,80±13,312 (106 181)	p=0,302	75,08±10,293 (55 99)	p=0,786
Lise	158,84±12,035 (128 182)		75,03±8,360 (59 93)	
Önlisans	152,00±12,443 (135 186)		80,33±10,347 (65 98)	
Lisans	141,50±12,021 (133 150)		83,50±4,950 (80 87)	
	154,50±4,950 (151 158)		76,50±17,678 (64 89)	
Baba Eğitim Düzeyi				
Okur-yazar değil Okur-yazar	*		*	
İlkokul	166,00±9,644 (159 177)	F=1,337	77,33±9,713 (69 88)	F=0,716
Ortaokul	151,64±12,507 (124 182)	p=0,841	76,86±10,758 (56 99)	p=0,887
Lise	154,65±14,096 (123 175)		74,39±9,915 (55 96)	
Önlisans	154,97±15,706 (106 186)		74,91±9,076 (59 98)	
Lisans	157,29±10,579 (138 169)		78,43±6,161 (68 89)	
Lisansüstü	155,33±8,588 (145 166)		69,44±5,151 (64 80)	
	*		*	

*eğitim düzeyi okur-yazar değil ve lisansüstü olan baba sayısı bir kişi olduğu için hesaplama yapılamadı

**istatistiksel analizde tüm grupların karşılaştırmasında One Way Anova testinden yararlanılmıştır.

Ölçeklerden elde edilen toplam puanların değişkenler ile olan karşılaştırmasına göre; kadınların (154,85±13,314) BFI'den almış oldukları toplam puanın erkeklerden (149,89±12,775) daha yüksek olduğu görülürken, bu durum STAS ölçeğinde görülmemiş, kadın (75,56±9,880) ve erkeklerin(75,41±9,822) STAS'dan almış oldukları toplam puanın birbirine yakın olduğu belirlenmiştir. Yaş gruplarına bakıldığında BFI ölçeğinden en yüksek 20 yaşındakiler(158,74±11,900) alırken, STAS'da ise 19 yaş ve altındakilerin(78,38±12,408) daha yüksek olduğu görülmektedir. Öğrenim görülen sınıf durumunun ölçekler üzerindeki karşılaştırmasında ise her iki ölçekten alınan toplam puan ortalamalarında 1. Sınıfların diğer sınıflardakilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir (BFI: 155,20±11,879; STAS: 77,47±11,563). Kendi aylık gelir düzeylerini tanımlayan öğrencilerden 1001-1500 TL geliri (159,27±12,314) olduğunu beyan eden öğrencilerin BFI ölçeğinden aldıkları puanların diğerlerinden daha yüksek olduğu, STAS'da ise 1501 ve üzerinden geliri(77,00±11,422) olanların diğerlerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aile yapısı sorgulanan öğrencilerde çekirdek ailede (154,26±14,235) yaşamını sürdüren öğrencilerin BFI ölçeğinden almış oldukları toplam puanın diğerlerinden daha yüksek olduğu, STAS'da ise eksik ailede (84,00±11,336) yaşamını devam ettiren öğrencilerin daha yüksek toplam puan elde ettikleri görülmüştür. Ege bölgesinde en uzun süre ikamet eden öğrencilerin (169,50±4,950) BFI ölçek puan ortalamalarının diğer bölgelerde yaşayanlara göre daha yüksek olduğu, STAS'da ise Marmara bölgesinde(77,00±10,697) en uzun süre ikamet edenlerin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. En uzun süre yaşanan yer sorusuna ise "büyükşehir" cevabını veren öğrencilerin her iki ölçekten almış oldukları puan ortalamalarının diğerlerinde göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (BFI: 156,05±15,381; STAS: 77,35±9,761). Annelerinin eğitim düzeyini "okur-yazar" (159,25±14,408) olarak beyan eden öğrencilerin BFI ölçeğinden almış oldukları toplam puanın diğerlerine göre daha yüksek olduğu, STAS'da ise annelerinin öğrenim düzeyi "önlisans" (83,50±4,950) olanların diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Baba eğitim düzeyinde de anne eğitim durumuna benzer bir sonuç elde edilmiş olup, babalarının öğrenim düzeyini "okur-yazar" (166,00±9,644) olarak beyan eden öğrencilerin BFI ölçeğinden almış oldukları toplam puanın diğerlerine göre daha yüksek olduğu, STAS'da ise babalarının öğrenim düzeyi "önlisans" (78,43±6,161) olanların diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Ölçeklerden Alınan Toplam Puanların Karşılaştırması

Ölçek top. puan değerlendirilmesi	Grup						T-Testi	
	n	Mean	Median	Min	Max	ss	value	P
BFI	160	153,70	153,50	106	186	13,318	1,410	0,069
STAS	160	75,53	27,00	55	99	9,836		

Tablo 4: Beş Faktör Kişilik Kuramı Ölçeğinin alt Maddelerinin Puan Ortalamaları

Beş faktör kişilik kuramı ölçeği	Grup					
	n	Mean	Median	Min	Max	ss
Dışa dönüklük	160	25,78	26,00	8	38	5,652
Nevrotiklik	160	24,37	24,00	8	39	6,476
Sorumluluk	160	33,17	33,00	19	45	5,243
Deneyime açıklık	160	37,11	37,00	22	50	5,823
Yumuşak başlılık	160	33,27	33,00	16	61	5,642

Tablo 5: Beş Faktör Kişilik Kuramı Ölçeğinin Alt Boyutlarının Değişkenlerle Karşılaştırması

Özellikler	Dışa Dönüklük $\bar{X} \pm SS$	Nevrotiklik $\bar{X} \pm SS$	Sorumluluk $\bar{X} \pm SS$	Deneyim e açıklık $\bar{X} \pm SS$	Yumuşak Başlılık $\bar{X} \pm SS$
Cinsiyet					
Kadın	25,80±5,898	24,88±6,514	33,54±5,159	37,29±5,336	33,33±5,247
Erkek	25,70±4,818	22,68±6,129	31,92±5,397	36,51±7,267	33,08±6,873
f	1,217	1,365	0,882	1,052	1,182
p	0,236	0,125	0,622	0,406	0,265
Yaş					
19 ve altı	26,05±5,696	25,00±6,863	31,38±5,903	37,71±5,542	32,67±4,841
20	27,77±4,891	23,26±6,077	34,28±4,273	37,90±6,038	35,54±6,336
21	23,69±5,744	25,82±7,177	31,49±5,212	37,60±5,606	31,38±5,593
22	24,88±5,326	23,50±5,973	33,47±4,932	36,59±5,552	33,59±4,435
23 ve üzeri	27,52±5,806	24,04±5,920	35,78±5,342	35,00±6,396	33,22±5,673
f	1,487	1,382	1,094	0,725	0,520
p	0,079	0,116	0,360	0,829	0,973
Sınıf					
1	26,08±5,571	25,35±7,413	32,61±5,419	37,63±4,972	33,53±4,683
2	26,00±5,240	23,51±6,196	33,53±4,865	37,51±6,768	33,76±6,548
3	25,26±6,123	25,26±6,289	33,55±5,406	35,63±5,870	31,61±5,186
4	25,58±6,048	22,62±4,792	33,08±5,484	37,58±5,500	34,35±6,112
f	1,361	1,377	0,778	1,021	0,986
p	0,135	0,118	0,753	0,446	0,492
Kendi Aylık Gelir Düzeyi					
0-550 arası	25,45±5,888	25,23±6,523	33,40±5,440	36,82±5,545	32,65±5,399
551-1000 arası	26,50±4,838	23,62±6,738	32,71±4,865	36,26±5,125	33,88±3,859
1001-1500 arası	26,93±5,077	22,53±4,438	35,13±4,627	39,27±6,041	35,40±5,011
1501 ve üzeri	25,07±6,580	22,21±6,807	30,57±4,669	38,86±8,402	33,79±9,994
f	0,776	1,238	0,950	1,383	1,292
p	0,766	0,211	0,533	0,042	0,175

Aile Yapısı					
Çekirdek aile	26,07±6,128	33,27±5,285	33,27±5,285	37,25±5,927	33,09±5,571
Geniş aile	25,42±3,269	33,52±5,106	33,52±5,106	36,79±5,633	34,24±5,869
Eksik aile	21,00±4,000	28,40±3,050	28,40±3,050	36,00±5,339	31,20±6,058
f	1,667	1,208	0,760	1,035	1,382
P	0,034	0,237	0,774	0,428	0,121
En Uzun Süre İkamet Edilen Bölge					
Karadeniz	25,79±5,022	33,08±4,403	33,08±4,403	36,46±4,811	32,97±4,710
Marmara	25,65±5,887	33,40±5,595	33,40±5,595	38,30±5,069	34,20±4,150
İç Anadolu	25,86±6,048	33,51±5,300	33,51±5,300	37,26±6,106	33,61±6,610
Akdeniz	27,75±4,833	29,13±4,051	29,13±4,051	33,63±7,009	30,75±3,412
Ege	33,00±4,243	38,00±2,828	38,00±2,828	43,50±9,192	* 31,64±6,345
Doğu Anadolu	22,73±5,515	33,91±6,363	33,91±6,363	36,45±7,367	33,33±4,320
Güneydoğu Anadolu	25,67±3,670	31,17±6,969	31,17±6,969	39,33±3,777	0,777
f	0,651	1,068	1,399	1,281	0,769
P	0,894	0,387	0,122	0,183	
En Uzun Süreli Yaş. Yer					
Büyükşehir	26,98±6,349	32,30±5,982	32,30±5,982	37,63±6,075	33,58±5,500
Şehir	25,54±5,252	33,13±4,920	33,13±4,920	36,26±5,825	33,02±6,675
İlçe	25,31±5,806	33,36±5,183	33,36±5,183	37,14±5,586	33,08±4,982
Köy	25,11±5,080	34,09±4,774	34,09±4,774	37,57±5,868	33,40±5,169
f	1,655	0,978	1,164	0,982	1,057
P	0,037	0,504	0,289	0,496	0,401
Anne Eğitim Düzeyi					
Okur-yazar değil	25,48±5,576	33,64±6,075	33,64±6,075	36,96±6,573	34,56±6,929
Okur-yazar	31,00±2,944	32,25±5,315	32,25±5,315	40,25±8,221	34,50±3,317
İlkokul	25,13±5,603	33,48±5,121	33,48±5,121	36,29±5,201	32,54±5,641
Ortaokul	27,70±4,935	33,30±5,059	33,30±5,059	39,83±6,075	34,07±5,179
Lise	26,56±6,364	31,17±4,854	31,17±4,854	37,17±4,780	34,22±4,466
Önlisans	23,00±1,414	35,00±9,899	35,00±9,899	31,50±2,121	26,00±4,243
Lisans	30,00±11,314	31,00±2,828	31,00±2,828	29,50±9,192	30,00±2,828
L. üstü	1,720	0,779	0,766	1,313	0,771
f	0,027	0,776	0,767	0,161	0,777
P					
Baba Eğitim Düzeyi					
Okur-yazar değil	* 27,33±6,028	* 38,00±4,359	* 38,00±4,359	* 44,33±4,163	* 35,67±1,155
Okur-yazar	25,03±5,413	32,75±5,024	32,75±5,024	36,34±5,429	32,21±4,746
İlkokul	26,10±5,224	34,19±5,300	34,19±5,300	36,74±5,209	33,77±5,993
Ortaokul	26,57±6,036	33,46±5,802	33,46±5,802	38,31±6,471	34,00±5,646
Lise	27,00±5,888	29,71±2,690	29,71±2,690	37,57±6,321	37,14±11,097
Önlisans Lisans	25,44±8,048	32,22±3,667	32,22±3,667	37,00±7,089	32,89±5,988
Lisansüstü					
f	* 0,981	* 1,015	* 0,845	*	* 1,42
P	0,496	0,455	0,670	0,85	0,100
				0,669	

Cinsiyet, yaş, sınıf, kendi aylık gelir düzeyi, en uzun süre ikamet edilen bölge ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre öğrencilerin 'BFI' alt boyutlarının puanlarına bakıldığında gruplar arasında "istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir" (p.>0,05).

Aile Yapısı değişkenine göre öğrencilerde 'BFI' alt boyutlarının puanlarına bakıldığında dışa dönüklük alt boyutu puan ortalamaları arasında "istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir" (p<0,05). Çekirdek aile yapısında (26,07±6,128) olduğunu beyan eden öğrencilerin puan ortalamalarının

diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

En uzun süre yaşanan yer değişkenine göre öğrencilerde 'BFI' alt boyutlarının puanlarına bakıldığında dışa dönüklük alt boyutu puan ortalamaları arasında "istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir" ($p < 0,05$). Büyükşehirde yaşadığını ($26,98 \pm 6,349$) beyan eden öğrencilerin puan ortalamalarının diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Anne eğitim düzeyi değişkenine göre öğrencilerde 'BFI' alt boyutlarının puanlarına bakıldığında dışa dönüklük alt boyutu puan ortalamaları arasında "istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir" ($p < 0,05$). Annesinin eğitim düzeyini "okur-yazar" ($31,00 \pm 2,944$) olduğunu beyan eden öğrencilerin puan ortalamalarının diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan anlamlılık analizinde dışa dönüklük alt ölçeği ile aile yapısı, en uzun süreli yaşanan yer ve anne eğitim düzeyi değişkenleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılığın hangi aile yapısı değişkeninden kaynaklı olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, farklılığın çekirdek aile ($\bar{X} = 26,07 \pm 6,128$) ile geniş aile ($\bar{X} = 25,42 \pm 3,269$) arasından kaynaklandığı bulunmuştur. Bu sonuçlara göre aile küçüldükçe BFI dışa dönüklük alt ölçeğinden alınan puanlarda anlamlı yükselme göstermektedir. En uzun süreli yaşanan yer değişkeninde ise büyükşehir ($\bar{X} = 26,98 \pm 6,349$) ile köy ($\bar{X} = 25,11 \pm 5,080$); şehir ($\bar{X} = 25,54 \pm 5,252$) ile köy ($\bar{X} = 25,11 \pm 5,080$) grupları arasından kaynaklandığı bulunmuştur.

Bu sonuçlara göre yaşanan yer ne kadar büyükse BFI dışa dönüklük ölçeğinden alınan puanlarda o kadar yükselme saptanmaktadır. Anne eğitim düzeyi değişkeninde ise okur-yazar ($\bar{X} = 31,00 \pm 2,944$) ile lisans ($\bar{X} = 30,00 \pm 11,314$); orta-okul ($\bar{X} = 27,70 \pm 4,935$) ile lise ($\bar{X} = 26,56 \pm 6,364$) öğrenim grupları arasından kaynaklandığı bulunmuştur. Bu sonuçlara göre eğitim düzeyi düştükçe BFI dışa dönüklük ölçeğinden alınan puanlarda o kadar yükselmektedir.

Tablo 6: Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Ölçeğinin alt Maddelerinin Puan Ortalamaları

		Grup					
		n	Mean	Median	Min	Max	ss
Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları ölçeği	Sürekli Öfke	160	21,54	21,00	11	37	5,876
	Öfke İçte	160	16,79	17,00	9	27	3,980
	Öfke Dışa	160	15,98	16,00	8	31	4,561
	Öfke Kontrol	160	21,21	21,00	8	32	5,301

Tablo 7: Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Ölçeğinin Alt Boyutlarının Değişkenlerle Karşılaştırması

Özellikler	Sürekli Öfke $\bar{X} \pm SS$	Öfke İçte $\bar{X} \pm SS$	Öfke Dışa $\bar{X} \pm SS$	Öfke Kontrol $\bar{X} \pm SS$
Cinsiyet				
Kadın	21,67 $\pm$ 5,980	16,79 $\pm$ 3,907	16,07 $\pm$ 4,730	21,03 $\pm$ 5,220
Erkek	21,11 $\pm$ 5,572	16,78 $\pm$ 4,270	15,70 $\pm$ 3,992	21,81 $\pm$ 5,597
f	1,021	0,833	0,623	0,997
p	0,445	0,654	0,891	0,475
Yaş				
19 ve altı	23,38 $\pm$ 6,538	17,52 $\pm$ 4,445	17,19 $\pm$ 4,956	20,29 $\pm$ 5,217
20	20,08 $\pm$ 5,828	15,28 $\pm$ 3,886	14,49 $\pm$ 3,300	21,72 $\pm$ 5,438
21	22,73 $\pm$ 5,370	17,67 $\pm$ 3,943	16,71 $\pm$ 4,104	20,20 $\pm$ 4,605
22	19,41 $\pm$ 5,369	17,41 $\pm$ 3,766	15,16 $\pm$ 4,559	22,72 $\pm$ 5,468
23 ve üzeri	23,00 $\pm$ 5,908	16,09 $\pm$ 3,489	17,13 $\pm$ 6,115	21,13 $\pm$ 6,017
f	1,645	1,470	0,924	0,787
P	0,040	0,114	0,558	0,747
Sınıf				
1	22,69 $\pm$ 6,227	17,00 $\pm$ 4,530	17,55 $\pm$ 5,005	20,24 $\pm$ 5,229
2	20,33 $\pm$ 5,543	16,40 $\pm$ 3,804	14,49 $\pm$ 3,659	22,44 $\pm$ 5,366
3	22,29 $\pm$ 5,723	17,26 $\pm$ 3,681	16,55 $\pm$ 4,530	19,95 $\pm$ 5,281
4	20,31 $\pm$ 5,634	16,35 $\pm$ 3,644	14,65 $\pm$ 4,108	22,85 $\pm$ 4,713
f	1,791	0,892	0,995	1,238
p	0,020	0,585	0,473	0,221

Kendi Aylık Gelir Düzeyi				
0-550 arası				
551-1000 arası	22,20±5,905	17,05±3,831	16,46±4,603	21,14±5,079
1001-1500 arası	20,59±5,604	15,50±3,342	15,29±4,167	20,82±5,242
1501 ve üzeri	19,73±5,365	16,27±5,271	14,93±5,418	22,13±5,194
f	21,29±6,684	18,64±4,272	15,43±4,201	21,64±7,271
P	1,130	1,049	1,416	1,252
	0,320	0,410	0,124	0,210
Aile Yapısı				
Çekirdek aile	21,61±5,927	16,74±4,073	16,17±4,775	21,02±5,295
Geniş aile	20,82±6,670	16,61±3,316	14,82±3,056	21,94±5,373
Eksik aile	24,60±6,025	19,20±5,675	19,00±6,205	21,20±5,718
f	0,638	1,329	2,075	1,151
P	0,900	0,183	0,007	0,299
En Uzun Süre İkamet Edilen Bölge				
Karadeniz	21,64±6,230	16,46±3,748	16,23±5,029	20,23±5,383
Marmara	21,80±6,237	17,15±3,731	16,15±4,859	21,90±4,412
İç Anadolu	21,14±5,538	17,16±4,432	15,80±4,385	21,76±5,139
Akdeniz	21,25±2,915	16,88±3,758	15,13±3,044	19,75±3,454
Ege	19,00±8,485	15,50±3,536	18,00±12,728	22,50±13,435
Doğu Anadolu	22,73±7,016	15,73±2,832	15,91±3,859	21,36±6,975
Güneydoğu Anadolu	24,17±8,110	15,33±3,141	16,67±4,367	19,83±6,616
f	0,833	1,113	1,012	1,352
P	0,690	0,347	0,453	0,143
En Uzun Süreli Yaşanılan Yer				
Büyükşehir Şehir	23,02±6,412	17,30±3,973	16,14±5,060	20,88±6,385
İlçe	21,80±5,463	17,15±4,556	16,46±4,451	21,30±4,704
Köy	20,53±5,858	17,00±3,641	16,58±4,299	21,50±4,977
f	20,43±5,532	15,46±3,329	14,54±4,189	21,20±5,104
P	1,241	1,281	0,793	1,382
	0,219	0,231	0,718	0,127
Anne Eğitim Düzeyi				
Okur-yazar değil	20,12±5,732	15,76±3,099	15,12±3,257	22,28±4,496
Okur-yazar	20,00±4,690	19,00±3,162	13,75±1,258	23,25±15,583
İlkokul	21,78±5,824	16,67±4,031	16,25±5,070	20,37±5,328
Ortaokul	20,67±5,585	16,10±3,986	15,10±4,037	23,17±5,989
Lise	23,00±6,721	18,94±4,221	17,61±4,754	20,78±4,609
Önlisans	28,00±4,243	*	19,00±2,000	16,50±0,707
Lisans	26,50±6,364	17,50±7,778	16,00±7,071	16,50±3,536
f	1,210	1,065	0,844	0,664
P	0,244	0,394	0,657	0,879
Baba Eğitim Düzeyi				
Okur-yazar değil	* 21,00±5,568	*	*	*
Okur-yazar	22,12±5,925	17,67±0,577	13,67±4,726	25,00±3,606
İlkokul	21,55±5,864	17,34±3,664	16,79±4,947	20,60±4,642
Ortaokul	20,86±6,279	15,58±3,981	15,68±4,150	21,58±5,427
Lise	21,14±5,521	16,51±4,767	15,54±4,598	22,00±6,198
Önlisans	21,33±5,339	20,29±2,812	15,86±2,795	21,14±4,259
Lisans		15,00±2,693	13,78±2,991	19,33±6,595
L.üstü		*	*	*
f	* 0,812	0,626	1,324	1,46
P	0,716	0,867	0,174	0,97

Cinsiyet, kendi aylık gelir düzeyi, en uzun süre ikamet edilen bölge, en uzun süreli yaşanılan yer, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre öğrencilerin 'STAS' alt boyutlarının puanlarına bakıldığında gruplar arasında "istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir" (p>0,05).

Yaş değişkenine göre öğrencilerde 'STAS' alt boyutlarının puanlarına bakıldığında sürekli öfke alt boyutu puan ortalamaları arasında "istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır" ($p<0,05$). Yaşı 19 yaş ve altı ($23,38\pm6,538$) olduğunu beyan eden öğrencilerin puan ortalamalarının diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Sınıf değişkenine göre öğrencilerde 'STAS' alt boyutlarının puanlarına bakıldığında sürekli öfke alt boyutu puan ortalamaları arasında "istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir" ($p<0,05$). Birinci sınıfta öğrenim gören ($22,69\pm6,227$) öğrencilerin puan ortalamalarının diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Aile yapısı değişkenine göre öğrencilerde 'STAS' alt boyutlarının puanlarına bakıldığında öfke dışı alt boyutu puan ortalamaları arasında "istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir" ($p<0,05$). Aile yapısı eksik aile olduğunu ($19,00\pm6,205$) beyan eden öğrencilerin puan ortalamalarının diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan anlamlılık analizinde sürekli öfke alt ölçeği ile yaş ve sınıf değişkenleri arasında farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılığın hangi yaş ve sınıf grupları arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, farklılığın 19 yaş ve altı ($\bar{X}=23,38\pm6,538$) ile 21 yaş ($\bar{X}=22,73\pm5,370$) arasından kaynaklandığı bulunmuştur. Bu sonuçlara göre yaş düştükçe STAS sürekli öfke alt ölçeğinden alınan puanları anlamlı yükselme göstermektedir. Sınıf gruplarına bakıldığında, farklılığın 1. Sınıf ($\bar{X}=22,69\pm6,227$) ile 2.sınıf ($\bar{X}=22,33\pm 5,543$) arasından kaynaklandığı bulunmuştur. Bu sonuçlara göre sınıf düştükçe STAS sürekli öfke alt ölçeğinden alınan puanlarda anlamlı yükselme göstermektedir. Yine Tablo 7'de öfke dışı alt ölçeği ile aile yapısı değişkenleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılığın hangi aile yapısına ait olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, eksik aile ($\bar{X}=19,00\pm6,205$) ile çekirdek aile ($\bar{X}=16,17\pm 4,775$) arasından kaynaklandığı bulunmuştur. Bu sonuçlara göre aile küçüldükçe STAS öfke dışı alt ölçeğinden alınan puanlarda anlamlı yükselme olduğu saptanmıştır.

Tablo 8. Öğrencilerin BFI Alt Boyutları ile STAS Alt Boyutları Korelasyonu Sonuçları

		Dışa dönüklük	Nevrotiklik	Sorumluluk	Deneyime açıklık	Yumuşak başlılık	Sürekli Öfke	Öfke İçte	Öfke Dışa	Öfke Kontrol
Dışa dönüklük	r	1	-,376**	0,302**	0,431**	0,312**	-0,315**	-0,069	-0,178**	-0,404**
	p		0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,384	0,024	0,000
Nevrotiklik	r		1	0,459**	0,316**	-0,397**	0,593**	0,365**	0,417**	-0,662**
	p			0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Sorumluluk	r			1	0,417**	0,431**	-0,353**	-0,361**	-0,316**	-0,459**
	p				0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Deneyime açıklık	r				1	-0,178*	0,302**	-0,168*	-0,474**	-0,690**
	p					0,024	0,000	0,020	0,000	0,000
Yumuşak başlılık	r					1	-0,472**	-0,325**	-0,411**	-0,520**
	p						0,000	0,000	0,000	0,000
Sürekli Öfke	r						1	-0,472**	0,727**	-0,650**
	p							0,000	0,000	0,000
Öfke İçte	r							1	0,474**	-0,307**
	p								0,000	0,000
Öfke Dışa	r								1	-0,565**
	p									0,000
Öfke Kontrol	r									1
	p									

Tablo 8'de öğrencilerin Beş Faktör Kişilik Kuramı ile Sürekli Öfke- Öfke İfade Tarzları arasındaki ilişki ortaya konmuştur. Buna göre alt boyutlar arasında orta şiddette korelasyonlar ($r= 0.00$ ile 0.59) bulunmuştur ($p<0,05$).

BFI ölçeği alt boyutlarından dışadönüklük ile sürekli öfke arasında zayıf, anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki saptanırken; öfke dışı ile öfke kontrolü arasında orta şiddette, anlamlı ve negatif yönde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, dışadönüklük düzeyi arttıkça, katılımcıların sürekli öfke düzeyinin azaldığı, öfke dışı düzeyi arttıkça öfke kontrolü davranışlarında azalma olduğu görülmüştür.

BFI ölçeği Nevrotiklik alt boyutu ile, STAS ölçeği alt boyutları arasında öfke kontrolü ile negatif, anlamlı, yüksek korelasyon belirlenirken; öfke içte zayıf, anlamlı, pozitif ilişki olduğu, öfke dışı ve sürekli

öfke alt gruplarında anlamlı, pozitif, orta şiddette ilişki olduğu saptanmıştır. Bu verilere göre, nevroitiklik davranışları arttıkça öfke kontrolü azalmakta, sürekli öfke, öfke içte ve öfke dışı davranışlarında ise artış olduğu tespit edilmiştir.

BFI ölçeği sorumluluk alt boyutu ile, STAS ölçeği tüm alt boyutları arasında anlamlı ve negatif bir ilişki olduğu saptanmıştır. Buna göre sorumluluk davranışları arttıkça, sürekli öfke, öfke içte, öfke dışı ve öfke kontrolü davranışlarında azalma görülmektedir.

BFI ölçeği deneyime açıklık alt boyutu ile STAS ölçeği alt boyutları arasındaki korelasyonel ilişkiye bakıldığında; sürekli öfke alt boyutu arasında anlamlı, zayıf, pozitif yönde ilişki saptanırken; öfke içte negatif, çok zayıf, öfke dışı da negatif, orta şiddette, öfke kontrolü alt grubunda ise negatif, yüksek korelasyon bulunmuştur. Buna göre deneyime açıklık arttıkça sürekli öfke davranışlarında da bir artış olduğu, öfke içte, öfke dışı ve öfke kontrolü alt boyutlarında ise azalma olduğu tespit edilmiştir.

BFI ölçeği yumuşak başlılık alt boyutu ile STAS ölçeği tüm alt boyutları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Korelasyonel değerlendirmede ise öfke içte zayıf, diğer alt gruplarda orta şiddette ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre yumuşak başlılık davranışları arttıkça, sürekli öfke, öfke içte, öfke dışı ve öfke kontrolü davranışlarında azalma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özellikleri ile Sürekli Öfke- Öfke İfade Tarzı özelliklerinin karşılaştırılması amacı ile yapılmıştır.

Bu çalışmada da daha önce yapılan çalışmalara (Cooper, 2002; Özyeşil, 2012; İnallı, 2019) benzer sonuçlar elde edilmiş ve buna göre, beş faktör kişilik özellikleri ile sürekli öfke- öfke ifade tarzı arasında anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmada incelenen değişkenler arasında, Beş Faktör Kişilik Özellikler ile aile yapısı, en uzun yaşanan yer ve anne eğitim durumu arasında anlamlı sonuçlar elde edilmiştir (Tablo 5). Çalışmamızda, Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği alt boyutlarından dışadönüklük alt boyutu ile aile yapısı arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuş ve buna göre çekirdek aile yapısında olanların puan ortalamalarının daha yüksek olduğu hesaplanmıştır. Bu farklılık Post Hoc analizlerinden Tukey testi ile ortaya konulmaya çalışılmış ve buna göre, aile küçüldükçe dışadönüklük alt boyutu puanlarından anlamlı bir artış olduğu tespit edilmiştir.

Yine dışadönüklük alt boyutu ile en uzun yaşanan yer arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüş ve buna göre büyükşehirde yaşayan katılımcıların puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Tukey testi ile bu farklılığın büyükşehir ve köy ile şehir ve köy değişkenlerinden kaynaklandığı ve buna göre yaşanan yer büyüdükçe dışadönüklük ölçeğinden alınan puanların arttığı gözlemlenmiştir.

Anne eğitim durumu değişkeni ile Beş Faktör Kişilik Özellikleri alt boyutu olan dışadönüklük alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiş ve anne eğitim durumu okur- yazar olanların daha yüksek puan aldığı bulunmuştur. Yapılan Tukey testi ile bu farklılığın anne eğitim durumu okur-yazar ile lisans ve ortaokul ile lisans öğrenim gruplarından kaynaklandığı görülmüştür. Buna göre, eğitim düzeyi düştükçe dışadönüklük alt boyutundan alınan puanlar yükselmektedir.

Çalışmamızda, BFI alt boyutları ile cinsiyet arasında anlamlı bir sonuç elde edilememesine rağmen, Çakan'ın (2019) öğrenciler üzerinde yapmış olduğu çalışmada ve bazı diğer araştırmacıların çalışmalarında BFI ile cinsiyet arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Arkar, 2005; Beder, 2015).

Sürekli Öfke- Öfke İfade Tarzı alt boyutları ile sosyo- demografik özellikleri karşılaştırıldığında yaş, sınıf ve aile yapısı arasında anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir (Tablo 7).

Yaş değişkeni ile sürekli öfke alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuş ve buna göre, 19 yaş ve altı olduğunu beyan eden öğrencilerin toplam puan ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu hesaplanmıştır. Tukey testi sonucunda bu farklılığın kaynağı araştırılmış ve 19-21 yaş gruplarından kaynaklandığı görülmüştür. Buna göre, yaş düştükçe sürekli öfke alt boyutundan alınan puanlarda anlamlı bir artış olduğu görülmüştür. Bu durum, katılımcıların yaşları azaldıkça ergenlik döneminin özelliklerini daha fazla taşıyacakları düşünüldüğünde beklenen bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Sürekli öfke alt boyutu ile anlamlı farklılık gösteren değişkenlerden bir diğeri ise sınıf değişkenidir. 1.sınıf öğrencilerinin puan ortalamaları diğerlerine göre daha yüksek olarak bulunmuş ve bu farklılığın kaynağı Tukey testi ile hesaplanmıştır. Test sonuçlarına göre bu farklılık 1. ve 2. Sınıf gruplarından kaynaklanmakta ve sınıf düştükçe, sürekli öfke alt boyutu puanlarında anlamlı bir artış

olduğu görülmektedir.

Öfke dışı alt boyutu ile anlamlı farklılık veren aile yapısı değişkenine göre, eksik ailede büyüyen katılımcıların puan ortalamalarının daha yüksek olduğu hesaplanmıştır. Bu farklılık Tukey testi ile ortaya konmaya çalışılmış ve farklılığın eksik aile ile çekirdek aile değişkenlerinden kaynaklandığı bulunmuştur. Buna göre, aile küçüldükçe öfke dışı alt boyutundan alınan puanlarda anlamlı bir artış olduğu bulunmuştur.

BFI ve STAS ölçekleri alt boyutları arasında yapılan korelasyon analizi sonucuna göre, dışadönüklük alt boyutunun sürekli öfke, öfke dışı ve öfke kontrolü ile negatif ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmamızda elde edilen sonuçlara benzer olarak Özyeşil' in (2012) yapmış olduğu çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Nevrotiklik alt boyutu öfke kontrolü arasında negatif, öfke içte, öfke dışı ve sürekli öfke alt boyutları arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Cooper (2002) yapmış olduğu çalışmada, nevrotiklik düzeyi yüksek olan bireylerin agresif ve daha hassas olduğunu, nevrotiklik düzeyi düştükçe ise bireylerin daha rahat ve daha uyumlu hale geldiğini vurgulamıştır. Bozkurt ve Çam (2010) yapmış oldukları çalışmada, A Tipi Kişilik Özellikleri ile Sürekli Öfke- Öfke İfade Tarzlarını karşılaştırmış, sürekli öfke ve öfke dışı alt boyutları arasında pozitif, öfke kontrolü ile negatif bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

Sorumluluk alt boyutu ile tüm STAS ölçeği alt boyutları arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bireylerin sorumluluklarının artmasının, kendilerini olumlu yönde etkilediği ve sürekli öfke davranışlarını ve öfke ifade tarzlarını olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir.

Deneyime açıklık alt boyutu ile sürekli öfke arasında pozitif, öfke içte, öfke dışı ve öfke kontrolü alt boyutları arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiş ve Özyeşil' in (2012) çalışması ile benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Cooper (2002), deneyime açıklık alt boyutu ile sürekli öfke, öfke içte, öfke dışı alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Çalışmamızda ulaşılan sonuçlar dikkate alındığında bireylerin yeni fikirlere açık olmaları ya da yeni şeyleri denemeleri durumunun, psikolojik olarak öfke hissini uzaklaştırdığı ve bireyleri mutlu ettiği düşünülmektedir.

Yumuşak başlılık alt boyutu ile tüm STAS alt boyutları arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Cooper'ın (2002) yapmış olduğu çalışma ile benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Anlam olarak hoşgörü düzeyi yüksek olan bireyler için kullanılan "yumuşak başlı" ifadesinin, daha az öfkelenen, insanları kırmaktan çekinen, agresif olmayan anlamına geldiği düşünüldüğünde, bu tip kişilik özelliğine yatkın bireylerin öfke duygularından daha uzak olması beklenen bir sonuç olarak değerlendirilmiştir.

Bulunan tüm sonuçlar, bir bütün olarak düşünüldüğünde Beş Faktör Kişilik Özellikleri ile Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzları ölçekleri alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Bu çalışmada, öğrencilerin beş faktör kişilik özellikleri ile sürekli öfke- öfke ifade tarzları arasındaki ilişki incelenmeye çalışılmıştır ancak katılımcıların kendilerini rapor etmek istememeleri ve bu nedenle sorulara objektif olarak cevap vermemiş olmaları ihtimali çalışmanın bir kısıtı olarak görülebilir. Bir diğer kısıtlama ise çalışmanın Covid- 19 pandemisi döneminde yapılması ve bazı öğrencilerin internet erişiminin olmaması nedeniyle katılmadığı olarak düşünülebilir. Daha fazla sayıda katılımcıya ulaşabilmek adına yüz yüze eğitim dönemine geçildiğinde çalışmanın tekrar uygulanması, sonuçların kalıcılığı açısından önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Arkar, H. (2005). Cloninger'ın Psikobiyolojik Kısılık Kuramı. *Türk Psikoloji Bülteni*, 36, 82.
- Aslan, S. (2008). Kişilik, Huy, Psikopatoloji. *Türk Psikiyatri Dizin*, 2(1-2), 7-18
- Beder, N. (2015). *Sosyo-Ekonomik Statünün Akademik Başarıya Etkisinde Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Akademik Öz-Yeterlik Algı Düzeyinin Aracılık Rolü: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma*. Kara Harp Okulu, Savunma Bilimleri Enstitüsü, Savunma Yönetimi Anabilim Dalı. Ankara.
- Benet-Martinez, V. ve John, O. P. (1998). Los Cinco Grandes across cultures and ethnic groups: ultratrait-multimethod analyses of the Big Five in Spanish and English. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75 (3), 729.
- Bostancı N, Çoban Ş, Tekin Z, Özen A. (2006). Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Öfke İfade Etme Biçimleri. *Kriz Dergisi*, 14 (3): 9-18.
- Bozkurt, S. & Çam, O. (2010). Çalışan ergenlerde öfke bileşenleri ile ruhsal belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 47, 105-110.
- Coon, Cooper C. (2002). *Individual Differences*. New York: Oxford University Press.
- Costa PT, McCrae RR.(1995) Domains and Facets: Hierarchical Personality Assessment Using the Revised Neo Personality Inventory. *Journal of Personality Assessment*, 64(1): 21-50.
- Costa, P. T. ve McCrae, R. R. (1992). Normal personality assessment in clinical practice: The NEO personality inventory. *Psychological Assessment*, 4(1), 5.

- Çakan, O., Baytemir K. ve Şahin R. (2019). Entelektüel tevazu ölçeği uyarlama çalışması. *Uluslararası Öğrenme, Öğretme ve Eğitim Araştırmaları Kongresi*, Amasya.
- Di La Rie, S. M., Duijsens, I. J. ve Cloninger, C. R. (1998). Temperament, character and personality disorders. *Journal of Personality Disorders*, 12, 362-372.
- Doğan, T. (2013). Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Öznel İyi Oluş. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14 (1), 56-64.
- Kennedy HG. (1992). Anger and Irritability. *British Journal of Psychiatry*, 161, 145- 153.
- Kısaç, İ. (1999). Üniversite öğrencilerinin sürekli öfke ve öfke ifade biçimi düzeyleri. *Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Dergisi*, 1 (1), 63-74.
- Kısaç, İ. (1997). *Üniversite Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Düzeyleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Mccrae RR, Costa PT. (1989). Reinterpreting The Myers-Briggs Type Indicator From the Perspective of The Five-Factor Model Of Personality. *Journal Of Personality*, 57: 17-40.
- Özer AK. (1994). Sürekli Öfke (SL-Öfke) ve Öfke İfadesi Tarzı (Öfke-Tarz) Ölçekleri ön çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 26-35.
- Özyeşil Z. (2012). Five Factor Personality Traits As Predictor Of Trait Anger And Anger Expression. *Education And Science*, 37 (163), 322-332.
- Psikolojiye giriş*. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Sala G. (1997). *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Öğrencilerinin Öfke ifade Etme Biçimlerinin İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Somer, O. (1998). Türkçe'de Kişilik Özelliđini Tanımlayan Sıfatların Yapısı ve Beş Faktör Modeli. *Türk Psikoloji Dergisi*, 35-62.
- Swaffer, T. ve Hollin, C. R. (2001). Anger and General Health In Young Offenders. *The Journal of Forensic Psychiatry*, 12(1), 90-103.